

Veronika Šarec

Glasbena šola Domžale, Šolski center Rudolfa Maistra Kamnik

MARIJAN LIPOVŠEK – DIREKTOR SLOVENSKE FILHARMONIJE

Izvilleček: Avtorica obravnava delovno izjemno intenzivno obdobje Lipovškovega vodenja Slovenske filharmonije od vznesenega začetka leta 1956 do odstopa z direktorskega mesta leta 1964. Osem koncertnih sezon je Lipovšek trdno stal za svojimi programskimi stališči in v tem času omogočil glasbenikom postopen kvalitativni razvoj, predvsem pa sodelovanje z domačimi in tujimi vrhunskimi dirigenti in solisti ter številna uspešna gostovanja po drugih republikah Jugoslavije, v Italiji, Švici in Avstriji.

Ključne besede: Slovenska filharmonija (SF), vodstvo SF, Marijan Lipovšek, programska shema SF, slovenska glasba, glasbena kritika

Abstract: The author discusses the time of Lipovšek's management of the Slovenian Philharmonic, from the enthusiastic beginning in 1956 to his resignation in 1964. It was an extremely intense period of his career. For eight concert seasons Lipovšek argued strongly in favour of his programme selections. During this period he enabled the musicians to progress, and above all, he strived for cooperation with renowned Slovenian and foreign conductors and soloists, as well as for successful appearances of the Slovenian Philharmonic in other Yugoslav republics, in Italy, Switzerland and Austria.

Keywords: Slovenian Philharmonic (SF), management SF, Marijan Lipovšek, programme scheme SF, Slovenian music, musical reviews

Leta 1947 je vlada Ljudske republike Slovenije ustanovila Slovensko filharmonijo (SF) z namenom gojenja in širjenja glasbene umetnosti na območju Ljudske republike Slovenije ter predstavljanja slovenske glasbene umetnosti v drugih republikah Federativne ljudske republike Jugoslavije (FLRJ) in v inozemstvu. Ob ustanovitvi je vlada prevzela financiranje novega zavoda, in sicer iz proračuna v okviru ministrstva za prosveto in kulturo. S tem je bil narejen pomemben korak k razvoju slovenskega glasbenega življenja.

Vodstvo SF je bilo v prvem obdobju delovanja zaupano trem pomembnim slovenskim glasbenim ustvarjalcem. Ob ustanovitvi je direktorsko mesto prevzel Marjan Kozina, ki je v dveh letih in pol opravil pionirsko delo. V novoustanovljeni orkester je privabil člane tržaške filharmonije in ljubljanskega radijskega orkestra, medtem ko sta dirigentsko mesto prevzela Jakov Cipci in Samo Hubad. V duhu časa naj bi umetnost postala lastna vsemu ljudstvu, slovenska glasba pa dostopna vsem slojem prebivalstva na vseh koncih Slovenije. V tej smeri je delovala tudi SF, saj je organizirala izjemno število koncertov po različnih krajih Slovenije in na program uvrščala glasbo po okusu širšega kroga ljudi. Ko je Kozina leta 1950 zapustil Filharmonijo in se umaknil administrativnemu delu, je na njegovo mesto prišel Lucijan Marija Škerjanc, ki je poudarjal vzgojnost programov ter pomembnost širjenja in popularizacije

glasbene umetnosti med ljudstvom ter ustvarjanja možnosti za javno udejstvovanje domačih ustvarjalcev in umetnikov.¹ V tem obdobju je filharmonični orkester dosegel pomemben kvalitativni vzpon, zlasti pod vodstvom stalnega dirigenta Jakova Cipčija. Uvedeni so bili abonmajski koncerti, koncerti za srednješolsko mladino, snemanja glasbenih del, izdajati so začeli *Koncertni list*, izpeljali pa so tudi nekatera gostovanja v tujini. V Ljubljano so že privabljali tuje dirigente in soliste. V začetku leta 1956 je Lucijan Marija Škerjanc zapustil SF, katere vodenje je naslednjih devet mesecev začasno prevzel Rudolf Starič. Jeseni istega leta je Okrajnemu ljudskemu odboru (OLO) Ljubljana uspelo pregovoriti Marijana Lipovška, profesorja na Akademiji za glasbo v Ljubljani, da kljub številnim obveznostim prevzame to vodstveno mesto.

Ob Lipovškovi 60-letnici je Pavel Šivic kolega označil z naslednjimi besedami: »Marijan Lipovšek spada med tiste glasbenike starejše generacije, ki jih odlikuje mnogostranska nadarjenost in univerzalna razgledanost.«² Poudaril je njegove neprecenljive kvalitete na pianističnem, kompozicijskem in dirigentskem področju ter obenem izpostavil njegov kritični opazovalni duh za presojo strukturalnih in vsebinskih predsodkov glasbene umetnosti.³ Naštete lastnosti so mu v letih vodenja SF nadvse koristile, kljub temu pa se zdi skoraj neverjetno, kako mu je uspelo združiti toliko različnih del in funkcij, ki jih je opravljal hkrati. Redno je bil zaposlen na Akademiji za glasbo, kjer je predaval klavir, teoretične predmete in zgodovino komorne glasbe. Bil je referent za resno glasbo na Radiu Ljubljana, predavatelj na Filozofski fakulteti, član upravnega odbora Društva slovenskih skladateljev, član Društva glasbenih umetnikov Slovenije, glavni urednik in sodelavec v *Glasbeni reviji*, član upravnega odbora Prešernovega sklada, član disciplinskega sodišča II. stopnje za študente, član glasbenega sveta Radia Ljubljana, član upravnega odbora Ljubljanskega festivala itd. Poleg vseh omenjenih funkcij pa je tudi redno koncertiral doma in v tujini ter komponiral.

SF in delo v njej je bližje spoznal že leta 1950, ko je bil imenovan za člana umetniškega sveta,⁴ orkester SF pa je tudi že izvedel nekatera njegova dela. Izjemna razvejanost njegovega dela, izkušnost in ugled so verjetno bistveno pripomogli k izbiri Lipovška za upravnika SF.

Marjan Lipovšek je 7. 11. 1956 z OLO Ljubljana podpisal pogodbo o honorarni zaposlitvi, ki je zelo ohlapno določala, da bo opravljal vse posle, spadajoče v pristojnost direktorja in umetniškega vodje SF, in da bo za opravljeno delo dobil mesečni honorar 25.000 din. Pogodba, podpisana leto dni kasneje, je zvišala honorar na 40.000 din, pogodba iz leta 1958 celo na 46.800 din in hkrati določala, da svoje delo opravlja izven rednega delovnega časa do 5 ur na dan.⁵ Eno leto

1 Lucijan Marija Škerjanc: Delo Slovenske filharmonije v koncertnem letu 1951/52, *Koncertni list SF*, 1. I, št. 1, str. 1.

2 *Delo*, 27. 1. 1970, str. 5.

3 Prav tam.

4 Za člana umetniškega sveta SF je bil imenovan 21. 9. 1950.

5 Glej *Pogodba o honorarni zaposlitvi*, podpisana 4. 11. 1958. Hrani NUK Ljubljana, Glasbena zbirka, Lipovšek, M., *Dokumenti, življenjepisi, ikonografija*.

kasneje so mu honorar znižali na 40.000 din in podaljšali delovni dan za pol ure, hkrati pa v pogodbo zapisali, da svoje delo opravlja na matični ustanovi, torej na Akademiji za glasbo. S podpisom pogodbe je Lipovšek jeseni 1956 prevzel skrb za programsko, organizacijsko in finančno delovanje Filharmonije. Pri vodenju mu je stal ob strani upravni odbor, ki mu je predsedoval dr. Dragotin Cvetko, pri umetniškem vodstvu pa umetniški svet SF.

V njegovih koledarskih zapiskih je SF zavedena dvakrat že v septembru istega leta, in sicer 18. in 20. septembra. Pri slednjem datumu je pripis: SF začetek.⁶ Lahko sklepamo, da se je v tem času že pripravljaj na novo delovno mesto in sodeloval pri organizaciji tekoče koncertne sezone. V septembru sta novico o novem vodstvu objavila tako *Koncertni list*⁷ kot tudi *Slovenski poročevalec*,⁸ kjer so mu čestitali k imenovanju, Lipovšek pa se je odzval z besedami: »Hvala, raje sožalje. Sicer sem pa prepričan, da bo šlo.«⁹ Samozavestno je predstavil smernice delovanja in izpostavil osnovno načelo delovanja za ljudstvo. Čeprav naloga SF ni bila poljudno prosvetno delo, je želel ponesti glasbeno umetnost širokim množicam, tudi na podeželje. V prvi vrsti pa je poudaril koncertno delovanje na najvišjem nivoju, s čimer bi postopoma dvignili nivo slovenske glasbene kulture. S polno mero zaupanja v svoj kolektiv je napovedal izboljšanje notranjih odnosov, reorganizacijo dela z orkestrom in zgledno sodelovanje z ljubljansko Opero, s katero so si izmenjevali nekatere instrumentaliste.¹⁰

Lipovšek se je moral najprej soočiti s finančnimi problemi, saj je zavod leto 1955 zaključil z 2.779.634,58 din izgube, ki pa so jo v letu 1956 uspešno pokrili. Filharmonija je bila do tedaj v stalni finančni krizi, ker za svoje gospodarsko delovanje ni imela na razpolago dovolj potrebnih sredstev.

Programska shema se v prvih letih Lipovškovega vodenja ni bistveno spreminjala. Vsako leto so pripravili tri abonmaje: rumenega, zelenega in rdečega, na katerih je orkester SF igral pod vodstvom domačih dirigentov Sama Hubada in Boga Leskovica ter vedno pogosteje tudi gostov dirigentov ob sodelovanju domačih in tujih solistov. Občasno se jim je pridružil zbor SF, ki ga je vodil Rado Simoniti.¹¹ Poleg abonmajskih so pripravljali koncerte za izven, mladinske koncerte, gostovanja ter koncerte, na katerih so se predstavljali mladi slovenski solisti in dirigenti. Orkester je sodeloval tudi na nekaterih državnih proslavah. V sezoni 1955/56 je v orkestru igralo 74 članov, sistemizirana mesta pa niso bila vsa zasedena s stalnimi člani, temveč so jih izpolnjevali honorarni

6 Marijan Lipovšek: Koledarski zapiski 1930–1995. Hrani NUK Ljubljana, Glasbena zbirka.

7 *Koncertni list*, l. VI, št. 1, str. 21.

8 Prepričan sem, da bo šlo, *Slovenski poročevalec*, 22. 9. 1956.

9 Prav tam.

10 Prav tam.

11 V sezoni 1956/57 sta orkester in zbor SF skupaj izvedla I. koncert rdečega abonmaja, Mladinske simfonične koncerte (6., 7., 8. in 9. 11. 1956), II. koncert oranžnega abonmaja, Prešernovo proslavo, IV. koncert zelenega abonmaja, tri Simfonične koncerte v SF (15. 5., 21. 5., 28. 5. 1957), Simfonični koncert v Križankah (29. 6. 1957) in šest koncertov na gostovanju po Italiji (maj in junij 1957).

sodelavci.¹² Zasedba se je postopno povečevala in profesionalizirala. V zboru je prepevalo 74 pevcev, ki so bili plačani glede na opravljeno delo, medtem ko se je njihovo število v prihodnjih letih manjšalo.¹³ Nadaljevali so z izdajanjem *Koncertnega lista*, ki je v besedi in sliki predstavljal napovedana glasbena dela, njihove avtorje in izvajalce ter objavljajl programska pojasnila, včasih pa tudi nekatere vtise s koncertov in glasbenih turnej.¹⁴ List je urejal Igor Andrejčič. Vanj so pisali še drugi avtorji, med njimi Lucijan Marija Škerjanc in dr. Valens Vodušek. Z leti je postal prava mala glasbena revija, ki je poleg že omenjenega prinašala različne novice iz sveta glasbe, sestavke ob obletnicah priznanih glasbenikov, komentarje, citate, karikature itd. Leta 1962 je *Koncertni list* dobil novo zunanjo podobo, širši obseg in razširjen uredniški odbor,¹⁵ ki se je nadejal uspešnega sodelovanja s poslušalci. *Koncertni list* naj bi postal spremljevalec koncertov SF, Koncertne direkcije, Radiotelevizije in drugih ter tako gradil pomemben dokument kulturne dejavnosti v ožji in širši domovini.¹⁶

V sezoni 1956/57 je orkester SF odigral osemnajst abonmajskih in sedem izvenabonmajskih koncertov, šestnajst mladinskih koncertov, štiri z mladimi solisti, dirigenti in komponisti, opravil štiri gostovanja po Sloveniji, uspešno gostoval v Italiji, sodeloval pri štirih proslavah ter izvedel en vokalni koncert. Kritiki so budno spremljali koncertno dogajanje in bili pri svojih ocenah orkestru SF večinoma naklonjeni. Veliko navdušenje je sprožil koncert violinista Davida Ojstraha. Dr. Danilo Švara je menil, da je dala SF »visoko umetniški poudarek /.../ koncertni sezoni s koncertom enega največjih sodobnih violinistov /.../ Posebno pohvalo zasluži orkester, ki je pod taktirko Sama Hubada igral svoj simfonični part /.../ toplo in ubrano, podčrtavajoč svojo in solistovo tematiko, ter prilagojeno spremljal v podrejenih odstavkih.«¹⁷ Veliko pohvalo si je orkester prislužil tudi z izvedbo *Petruške* Igorja Stravinskega in *Lipovškove II. suite* za godala pod vodstvom dirigenta Eleazarja de Carvalhe, pri čemer je zanimiv Švarov zaključek kritike: »*Koncertni publiki pa se že poznajo sadovi ogromnega kulturnega dela, ki ga Slovenska filharmonija opravlja z odličnimi koncerti. Ni še mnogo let tega, ko so vžigali samo koncerti Griega in Čajkovskega.*«¹⁸ Očitno je bil odziv publike na sodobna dela pozitiven. Tudi nekateri drugi koncerti so poželi pohvale in sprožili navdušenje, kot posebno priljubljen gost pa se je pokazal dirigent Lovro Matačić, ki je orkester vodil odlično, s »sugestivno silo. /.../ Matačić je na tem koncertu prekosil samega sebe /.../ pod njegovim vodstvom zveni naš orkester tako, kot da bi se ga dirigent dotaknil s čarobno palico.«¹⁹

¹² V sezoni 1950/51 je bilo v orkestru 67 članov, v sezoni 1964/65 pa že 90. Prim. Primož Kuret: *Slovenska filharmonija Academia Philharmonicorum 1701-2001*, Ljubljana: Slovenska filharmonija, 2001, str. 81 in 109.

¹³ V sezoni 1964/65 je imel zbor 45 stalnih in 23 občasnih članov. Prav tam, str. 115.

¹⁴ *Koncertni list* v sezoni 1957/58 ni izhajal, nadomestili so ga s programskimi lističi.

¹⁵ V novem uredniškem odboru so bili Igor Andrejčič, Ivo Petrič, Danilo Pokorn, Leo Souvan in Nastja Žgur.

¹⁶ *Koncertni list*, XII/1, str. 1.

¹⁷ Mojster Ojstrah pri nas, *Slovenski poročevalec*, XVII/233.

¹⁸ Izredna raven orkestra Slovenske filharmonije, *Slovenski poročevalec*, XVII/247.

¹⁹ Karol Pahor: Simfonični koncert Slovenske filharmonije, *Slovenski poročevalec*, XVIII/55.

Medtem ko so glasbene izvedbe pogosto navduševale, pa je kritik Karol Pahor dvakrat podvomil v pravo pot programske izbire SF. Ugotovil je, da se je »Brahms-Straussov kult tako vsidral v naše koncertno življenje, da z nekako doslednostjo že nekaj let oblikuje naš glasbeni izraz. Zato so se nam /.../ vsiljevala vprašanja: Ali vrši Slovenska filharmonija zgolj koncertno distribucijo? V kakšni obliki vpliva na smer naše glasbene vzgoje in glasbeno-kulturne politike? Kakšen odnos zavzema do jugoslovanske, slovanske in še posebej do sodobne svetovne glasbene ustvarjalnosti?«²⁰ Deset dni kasneje je bilo na programu ponovno Brahmsovo delo.²¹ Pahor je ugotavljal, da je Brahms postal dirigentom nekaj tekmovalni konjiček, in trdil, da »neprestano podajanje iste umetniške snovi zmanjšuje zanimanje zanj, /.../ kar smo občutili /.../ tudi pri dokaj hladnem sprejemu pri občinstvu, ki se po odmoru ni vrnilo v dvorano«.²² Ko je orkester SF na naslednjem koncertu izvedel dela Osterca, Prokofjeva in Dvořaka, je Pahor ocenil izbiro programa kot pravo pot.²³ Verjetno je bila kritika programa kar na mestu, saj so Brahmsova dela v tej sezoni izvajali kar štirikrat, Straussova pa celo petkrat.

Tudi v sezoni 1957/58 so koncerti potekali podobno kot v preteklem letu. Poleg rednih in izrednih koncertov so izvedli še koncert v Celovcu, deset gostovanj po Sloveniji ter sodelovali pri sedmih proslavah in komemoracijah. Kritik Uroš Prevoršek, nekdanji član orkestra, je glasbene izvedbe večkrat pohvalil, nekajkrat pa poročal tudi o netočnosti in ohlapnosti orkestra ter tehničnih spodrslijah. Po njegovih besedah je orkester na III. koncertu Zelenega abonmaja dosegel enega izmed svojih izvajalskih vrhov z bleščečim zvokom in široko dinamiko.²⁴ V istem abonmaju je zelo uspel tudi VI. koncert, ki je »izzval pravo navdušenje, pa tudi ponos pri poslušalcih /.../ ob predanem sodelovanju orkestra, ki je imel svoj zlati dan in ki je zaigral zlasti simfonijo in violinski koncert v stilu velikih orkestr«.²⁵ Nasprotno je VI. koncert rumenega abonmaja, na katerem je orkester igral dela Beethovna, Bjelinskega in Respighija, Prevorška razočaral: »Koncert je bil pač »abonmajski« koncert v slabem pomenu besede: toliko, da se praznično oblečen pokažeš v koncertni dvorani, se pozdraviš s prijatelji in znanci in počakaš, da bo koncert mimo. Nič se ni zgnilo v tebi, le pri zadnjih akordih.«²⁶ Kritik se je ponovno dotaknil programske politike, ki naj bi bila slaba in improvizirana. To mnenje je sprožila zamenjava napovedanega Rachmaninovskega klavirskega koncerta s Čajkovskim in izvajanje velikih glasbenih del v dvorani SF,²⁷ ki je bila premajhna za velik izvajalski korpus in velika dela.²⁸ Omenjeni problem je kritika v prihodnjih letih večkrat izpostavila. Enako velja za menjave napovedanega

20 Simfonični koncert Slovenske filharmonije, *Slovenski poročevalec*, XVIII/74.

21 5. 4. 1957 je SF izvedla Brahmsovo Simfonijo št. 3 v F-duru, op. 90.

22 Simfonični koncert Slovenske filharmonije, *Slovenski poročevalec*, XVIII/83.

23 Simfonični koncert Slovenske filharmonije, *Slovenski poročevalec*, XVIII/90.

24 Prerojeni orkester, *Slovenski poročevalec*, 24. 1. 1958, št. 19.

25 Trije koncerti, *Slovenski poročevalec*, 20. 5. 1958, št. 127.

26 Koncertno zatišje, *Slovenski poročevalec*, 18. 4. 1958, št. 91.

27 Npr. izvedba Beethovnov IX. simfonije v dvorani SF 25. in 28. 4. 1958.

28 Dva simfonična koncerta, *Slovenski poročevalec*, 7. 1. 1958, št. 5.

glasbenega programa. Prevoršek je upravi SF priporočal, da v goste poleg violinistov in pianistov povabi še druge instrumentaliste, svetoval pa ji je tudi zmanjšanje velikega števila tujih dirigentov, saj »preveliko število tujih dirigentov s svojim različnim, včasih naravnost nasprotnim pojmovanjem vnaša v naš orkester samo zmedo, mu jemlje zaupanje ter ruši disciplino«.²⁹

V naslednji sezoni je Filharmonični orkester kar petkrat povabil medse mlade glasbenike soliste, dirigente in komponiste. Koncertno sezono je pričel z uspešno izvedbo *Matejevega pasijona* Johanna Sebastiana Bacha, mesec dni kasneje pa še z izvedbo pri kritikih hladno sprejetega Haydnovega oratorija *Stvarjenje*, ki ga je orkester izvedel tudi na šestih koncertih na gostovanju po Italiji. Na ostalih sedmih koncertih so italijanskim poslušalcem predstavili *Simfonijo psalmov* Igorja Stravinskega, Orffovo *Carmino Burano* ter Brahmsov *Koncert za violino in orkester* op. 77. Marijan Lipovšek je domačim časnikom s ponosom poročal o izjemnem uspehu: »Kritika pravi o Orffu in Stravinskem: lep komplet, bogat na barvah, zvočen, perfektно pripravljen, zlit in uravnovešen med orkestrom in zborom. Odlična izvedba. Ogromen uspeh, občinstvo navdušeno. O Haydnu: perfektna izvedba, lepa in natančna, držana v strogem odnosu do umetnosti, polna vitalnosti.«³⁰ V istem članku je Lipovšek izrazil željo, da bi lahko tudi v Sloveniji koncertirali v tako izvrstnih prostorih, kot so v Italiji.³¹ Italijanska kritika je pisala o največji umetniški popolnosti, mogočnem, čudovito lepo ubranem pevskem zboru, solistih in orkestru, ki so »v perfektni harmoniji glasov kot dišeč balzam blažili nežni čut poslušalcev in pustili v vseh globok vtis prijetnega, nepozabno lepega večera«.³² Italijanske kritike so bile podobno kot ob prejšnjem gostovanju polne navdušenja in hvale, nasprotno pa so domače kritike izkazovale večjo mero ravnodušnosti in negodovanje. To je poudaril tudi Marijan Lipovšek, ki je zapisal, da so ugodne italijanske kritike v značilnem nasprotju z ljubljanskimi.³³ Čeprav tudi v domačem časopisju hvala ni izostala, so Lipovška negativni odzivi prizadeli in jih ni sprejemal kot konstruktivno kritiko.

Koncertna sezona 1959/60 je napovedala kar nekaj programskih novosti, ki so bile z izvajanjem najbolj priljubljenih glasbenih del naravnane k pridobivanju novih poslušalcev. O načrtovanem programu je Lipovšek spregovoril v intervjuju s kritikom Urošem Prevorškom in poudaril novo, drugačno izbiro simfoničnih koncertov.³⁴ Nova razvrstitev abonmajev je vključevala Beethovnov ciklus, ciklus Velikih simfonij, abonma z mešanim programom, ki so ga obdržali zaradi

²⁹ Ameriška gosta v filharmoniji, *Slovenski poročevalec*, 28. 1. 1958 št. 23.

³⁰ S Slovensko filharmonijo po Italiji – Aplavzi v Tarantu in Palermu, *Ljudska pravica*, 20. 11. 1958.

³¹ Prav tam.

³² Slovenska filharmonija na uspelem glasbenem potovanju po Italiji, *Katoliški list*, Gorica, med 22. in 30. 11. 1958.

³³ Ponovna vabila, *Ljudska pravica*, 22. 11. 1958.

³⁴ Nova in širša osnova, *Delo*, 18. 10. 1959.

navezanosti na ponudbe in sporede dirigentov, ter novost t.i. ljudski abonma, ki je bil namenjen širšemu krogu poslušalcev od dotedanjega.³⁵

Lipovšek je v intervjuju omenil tudi odmik od novejšje umetnosti k vrhuncem splošno znane in priljubljene simfonične umetnosti. Kljub temu so na programu obdržali osem slovenskih simfoničnih del, med njimi pet novitet in slovenska vokalna dela. O sodobni umetnosti je Lipovšek menil, da jo je potrebno pravilno dozirati, saj so pri oblikovanju programa upoštevali predvsem ohranjanje svoje publike in pridobivanje nove. Na program so uvrstili šest tujih novejših del, ustrezno napovedi pa so se v večini pojavila dobro znana dela klasicističnih in romantičnih skladateljev, medtem ko je bila na dveh koncertih dobro zastopana tudi Bachova glasba.³⁶ Koncerti ljudskega abonmaja, ki so se odvijali na Gospodarskem razstavišču, so prinesli 6. simfonijo Čajkovskega, Lisztov *Koncert za klavir in orkester* št. 1, Wagnerjevo uverturo *Mojstri pevci nürnberški*, Gerschwinov *Koncert za klavir in orkester* v F-duru, Tajčevičeve *Balkanske ples*, več skladb Johanna Straussa ter priljubljene zborovske skladbe. Pri sestavi programa so težili k uresničitvi želja poslušalcev, vzporedno pa so želeli delovati še vzgojno. Da bi pritegnili tudi poslušalce iz okolice, zlasti iz delavskih industrijskih središč, so izvedli široko reklamno akcijo po podjetjih in sindikatih.³⁷ Ob prvem koncertu je kritik Prevorsek zapisal: »Dveh tisočev poslušalcev na simfoničnem koncertu menda doslej še ne beležijo naši koncertni anali. Kaže, da je ideja o ljudskih koncertih padla na plodna tla in da bo žetev zelo obilna.«³⁸ Ob naslednjem ljudskem koncertu je kritik premišljeval o veliki oddaljenosti izvajalcev od avditorija in posledično slabšem kontaktu s poslušalci ter pomanjkljivi akustiki, ki bi jo bilo v bodoče potrebno urediti.³⁹ SF je v tej sezoni dosegla velike uspehe na turneji po Jugoslaviji, od koder so časopisi poročali o absolutni umetniški vrednosti, izvrstnem discipliniranem orkestru, temperamentnem, stilsko čistem in tehnično korektnem muziciranju.⁴⁰ Glavni pomen turneje je bil v predstavitvi Filharmoničnega orkestra in zbora, ki je bil edini tovrstni zbor v Jugoslaviji.⁴¹ Gostovali so po številnih krajih v Sloveniji, zelo uspešno pa tudi v Celovcu.

Programsko smer naslednje sezone je Lipovšek pojasnil v uvodniku prve številke *Koncertnega lista*⁴² in poudaril, da je program vedno kompromis, za katerega je

35 Slovenska filharmonija je še naprej sodelovala tudi pri izvedbi mladinskih koncertov, katerih organizacijo je prevzelo Društvo glasbenih umetnikov Slovenije. V želji po učinkoviti in čim bolj razširjeni glasbeni vzgoji, so mladinski abonma razdelili na različna starostna obdobja in stopnjo izobrazbe mladih poslušalcev, k izvedbam pa pritegnili različne ljubljanske ansamble in soliste. Prim: Želimo širši krog občinstva, *Ljubljanski dnevnik*, 21. 11. 1959.

36 IV. koncert rdečega abonmaja, 16. 5. 1960, in Mladinski simfonični koncert, 18. 5. 1960. Glej: Primož Kuret: *Slovenska filharmonija Academia Philharmonicorum 1701-2001*, n. d., str. 481.

37 Želimo širši krog občinstva, *Ljubljanski dnevnik*, 21. 11. 1959.

38 Ljudski koncert, *Delo*, 18. 11. 1959.

39 Ljudski koncert, *Delo*, 17. 12. 1959.

40 Koncert Slovenske filharmonije, *Krajičke novine*, 23. 10. 1959; Absolutna umjetnička vrijednost, *Borba*, 21. 10. 1959.

41 *Koncertni list*, leto IX, št. 2, str. 5.

42 Vidiki programiranja simfoničnih koncertov SF, *Koncertni list*, leto X., št. 1.

pomembno, da zadovolji večino. Ugotavljal je uspeh spremenjenega programa v prejšnji sezoni, zato so v novi sezoni pripravili dva velika abonmaja z naslovoma Veliki instrumentalni koncerti in Velike simfonije.⁴³ Priljubljena standardna dela so nekoliko popestrili z deli sodobnih avtorjev Caselle, Brittna, Weberna, Stravinskega, Birda in Fiumeja ter petimi slovenskimi, dvema hrvaškima in enim makedonskim delom. Ljudski oz. popularni koncerti so bili v novi sezoni razdeljeni v dve vrsti: v nedeljske popoldanske in v medtedenske večerne koncerte, ki so se med seboj programsko razlikovali, medtem ko so vsi še vedno vsebovali številna priljubljena glasbena dela. SF je v tej sezoni pripravila kar enajst gostovanj po Sloveniji, med njimi tri za mladino, uspešno pa je gostovala še v Zagrebu in Celovcu. Odmevi v domačem časopisju so bili pogosto pozitivni, a včasih je bila prisotna tudi graja. Prvi koncert rumenega abonmaja je Prevoršek ocenil kot velik umetniški uspeh in menil, da sta sijajen obisk in navdušenje poslušalcev najboljša zagotovilo, da je Filharmonija z novo sezono ubrala pravilno repertoarno politiko. Hkrati ga je razočaral mestoma močno razglašen orkester, »ki bi mu bil kritični študij magnetofonskega zapisa koncerta nadvse koristen«.⁴⁴ Isti kritik je februarja 1961 poročal o daljšem obdobju, ki ga je zaznamoval občuten padec kvalitete, na zadnjih koncertih pa se je že čutil napredek kvalitete orkestrske igre, k čemur naj bi veliko prispevali mladi glasbeniki, s katerimi se je orkester krepil. Prevoršek je še posebno pohvalil igro trobil in izrazil upanje na stalen dvig umetniške ravni koncertov.⁴⁵ V senci orkestra je ves čas ostajal Filharmonični pevski zbor, ki je novo sezono pričel v prenovljeni sestavi in z novim umetniškim vodjem Janezom Boletom. Pripravili so program *Od Gallusa do novih slovenskih zborov*. Lipovšek je zboru napovedal vstop v novo dobo in na nova pota.⁴⁶ Zbor je sicer sodeloval pri nekaterih gostovanjih in pri Filharmoničnih izvedbah vokalno-instrumentalnih del, zagotovo pa je bilo zelo pomembno sodelovanje pri koncertni izvedbi *Borisa Godunova* skladatelja Modesta Mussorgskega na Dunaju skupaj z dunajskimi filharmoniki in dirigentom Lovrom Matačićem 31. 5. 1961 ter samostojno 28. 5. 1961 prav tako na Dunaju.

Koncertno sezono 1961/62, ki v programski politiki ni prinesla pomembnih sprememb, so ljubljanski filharmoniki začeli že sredi septembra s simfoničnim koncertom v Križankah, nadaljevali pa z izjemno uspešnim gostovanjem v Banja Luki in Sarajevu, kjer je kritik označil orkester kot izredno disciplinirano, poenoteno in uigrano telo ter ga postavil ob bok najeminentnejših evropskih orkestrrov. Koncert je bil predstavljen kot izjemen in izreden dogodek, ki se v Sarajevu ne zgodi prav pogosto.⁴⁷ V oktobru je orkester gostoval še v Opatiji,

⁴³ Po Lipovškovih besedah je simfonija najpomembnejša simfonična oblika, zato mora biti bistveni sestavni del simfoničnih programov, medtem ko so velike instrumentalne koncerte združili z manjšimi uverturami, simfoničnimi pesnitvami in simfonijami. Prav tam.

⁴⁴ Dirigent Georges Sebastian, *Delo*, 27. 10. 1960.

⁴⁵ Dvakrat dirigent Bogo Leskovic, *Delo*, 21. 2. 1961.

⁴⁶ Vidiki programiranja simfoničnih koncertov SF, *Koncertni list*, leto X., št. 1, str. 3.

⁴⁷ Milorad Milič: Veliki muzički događaj, *Oslobođenje*, 1. 10. 1961.

Zadru in Splitu, kjer je ponovno požel odlične kritike,⁴⁸ v novembru je bila Slovenska filharmonija uvrščena v redni abonma Zagrebške filharmonije, v maju naslednje leto pa so nato gostovali še v Celovcu, kjer so vedno znova doživljali ovacije poslušalcev in odlične kritike. Na domačem koncertnem odru niso izzvali ne številnih pohval ne graj. Večje navdušenje zaznamo v kritiki I. koncerta za rdeči abonma, na katerem so pod vodstvom Stjepana Šuleka v Ljubljani prvič izvedli *Chaconno* za orkester Henryja Purcella. Prevoršek je poročal, da je orkester dosegel izjemno natančnost v tehnični izvedbi, lep, skrbno negovan ton in plastično fraziranje.⁴⁹ V tej sezoni orkester SF skoraj ni gostoval po Sloveniji. V želji po zagotovitvi obiska tudi tistih koncertov, ki so imeli na programu kakšno sodobnejše oz. manj znano delo,⁵⁰ in z namenom približati to glasbo poslušalcu, so se odzvali povpraševanju in začeli prirejati brezplačna predavanja z glasbenimi ilustracijami, vendar so ob zaključku leta 1961 poročali, da ni bilo pravega odziva s strani občinstva, kljub temu pa so s predavanji nadaljevali.⁵¹

Sezona 1962/63 se je za orkester začela z izjemno odmevnim in uspešnim gostovanjem po Švici. V Bernu, Baslu in Asconi so izvedli tri koncerte, na katere je bil Lipovšek nadvse ponosen. V *Koncertnem listu*⁵² je zapisal, da je bilo umetniško tvegano stopiti na oder v seriji koncertov, ki navajajo svetovno znana imena izvajalcev, in da se je občinstvo na njihovih koncertih zelo dobro odzvalo, kritika pa pokazala, da se orkester bliža mednarodnemu nivoju.⁵³ Direktor Lipovšek je ob tem poudaril, da so priprave na gostovanje trajale več kot mesec dni ter bile zelo natančne in temeljite, kar je zelo dvignilo kvaliteto izvedb.⁵⁴ Iz zapisanega lahko sklepamo, da so se ljubljanski filharmoniki na gostovanja verjetno pripravljali temeljiteje kot na domače koncerte, čemur so logično sledili pozitivnejši kritični odzivi tujine. O švicarskem gostovanju je v intervjuju spregovoril tudi dirigent Samo Hubad, ki je menil, da ima orkester SF vse možnosti, da se v jugoslovanskem merilu povzpne na mesto, ki mu po tradiciji pripada, vendar bi bilo v ta namen potrebno združiti filharmonični in radijski orkester.⁵⁵ Ta težnja se je nato močno razplamtela v Cvetkovem⁵⁶ mandatu vodenja SF, a se ni udejanila.⁵⁷ Odlično so gostovali tudi v Zagrebu in Celovcu, domača gostovanja pa so bila še vedno zelo okrnjena, saj so se predstavili le v Trbovljah, Mariboru in na Golniku.

48 *Slobodna Dalmacija* (25. 10. 1961) je poročala o pozorno in okusno sestavljenem programu, orkester pa se je predstavil v bogatem sijaju muziciranja in polnem funkcioniranju orkestralnih skupin. Podobno je o Opatijskem koncertu pisal kritik v reviji *Zvuk*, št. 52/1962.

49 Sijajna izvedba Beethovneve sedme, *Delo*, 15. 11. 1961.

50 Sami so take skladbe poimenovali kot »problematične«.

51 Poročilo o delu SF v *Zaključnem računu* za leto 1961. Hrani Glasbena zbirka, NUK Ljubljana.

52 *Koncertni list*, XII/1, str. 2.

53 Odlomki nekaterih švicarskih kritik: *Landschaftler Siestal*, 13. 10. 1962: »Kvaliteta in kultura zvoka SF sta odlični in njena igra je tako dinamično kot agogično skrajno prožna.«, *Badische Zeitung*, 17. 10. 1962: »Slovenska filharmonija spominja na veliki praški ali varšavski orkester.«, *Die Südschweiz*: »Orkester je bil izvrsten, dirigent temperamenten in siguren ter solist veličasten.« *Koncertni list*, XII/1, str. 3, 4.

54 Prav tam.

55 Uspeh v Švici, *Ljubljanski dnevnik*, 15. 10. 1962.

56 Ciril Cvetko je bil direktor in umetniški vodja SF od decembra 1965 do decembra 1969.

57 Prim. Primož Kuret: *100 let Slovenske filharmonije*, Ljubljana: Slovenska filharmonija, 2008, str. 114.

Sezona 1963/64 je poleg abonmajskih koncertov prinesla gostovanja v Puli, na Reki, v Beogradu, Dubrovniku, dvakrat v Zagrebu ter v Celovcu in Vidmu. Dva koncerta so pripravili tudi za paciente na Golniku, en koncert pa odigrali v Celju. Že kar tradicionalno so bili odzivi poslušalcev in kritike iz tujine polni hvale ter občudovanja.⁵⁸ Veliko navdušenje je sprožil gost dirigent Lovro Matačić, ki je z orkestrom SF izvedel odlomke iz Wagnerjevih del.⁵⁹ V intervjuju je Matačić dejal, da v Ljubljano prihaja še posebno rad, saj je to mesto, kjer je pričel svojo kariero, poleg tega je »raven orkestra že kar visoka in rad sodelujem z izvajavci, s katerimi se že dobro poznam in so prizadevni. V orkestru vidim tudi precej novih, mladih moči, kar je dobro.«⁶⁰

Tudi slovensko časopisje je prineslo nekaj navdušujočih ocen, med strožje kritike pa se je zapisal Primož Kuret, ki je v zadnjih dveh letih Lipovškovega vodenja SF v *Delu* in *Naših razgledih* zelo odkrito in neposredno polemiziral o programski shemi SF. Glasbene izvedbe je ocenjeval razmeroma odobravajoče in pohvalil uvrstitev slovenskih del na program, vendar ga je močno motil izbor programa, ki naj bi vseboval preveč Brahmsovih in drugih romantičnih del, medtem ko je pogrešal dela baroka, predklasike in 20. stoletja. Decembra 1962 je v svojem razmišljanju navedel programsko statistiko koncertne sezone, ki je prinašala sedem sodobnih del, enajst klasicističnih, kar osemnajst romantičnih, šest slovenskih in dve jugoslovanski deli ter le eno delo iz obdobja baroka. Poudaril je, da gre sicer za kvalitetna dela, ki pa so sestavljala koncertne programe že pred pol stoletja in so slaba koncesija publiki, ker jo »prikrajša za mnoga dela, ki so zaradi svojih glasbenih kvalitet tudi vredna, da jih sliši.«⁶¹ Poudaril je tudi, da bi se morala na programe SF uvrstiti novo odkrita dela starih mojstrov, hkrati je pogrešal več nastopov pevskega zbora.⁶² Menil je, da bi zbor, ki naj bi predstavljal vzor vsem drugim zborom, potreboval intenzivnejše in pogostejše nastopanje.⁶³ Glede na majhno število vokalnih koncertov SF bi podobno kritiko pravzaprav pričakovali že nekaj let prej. Svoje kritiško oko je Primož Kuret največkrat usmeril prav v programsko shemo SF, ki naj bi bila po njegovem mnenju zakoreninjena v tradiciji in v preizkušenem, železnem repertoarju ter le malokdaj aktualna.⁶⁴

Lipovšek se je na te razprave večkrat odzval in pojasnjeval pravilnost svojih programskih odločitev, pri katerih se je oziral na želje večine poslušalcev in tudi na nujnost uvajanja novih del, dolžnost izvajanja slovenskih del, zmogljivost orkestra in na finančna vprašanja, povezana s sporedom, hkrati pa vedno znova poudarjal uvrstitve sodobnih del na program. Menil je, da se »sporedi bistveno ne

58 Prim. Händlov oratorij Belsazar, *Slobodna Dalmacija*, 28. 8. 1964; Odmevi iz Italije, *Delo*, 14. 6. 1964; Prijazni odmevi, *Delo*, 19. 5. 1964.

59 Glej Uroš Prevorsek: Matačić z orkestrom Slovenske filharmonije, *Delo*, 9. 10. 1963.

60 Bogdan Učakar: Premalo časa. *Večer*, 5. 10. 1963.

61 Primož Kuret: Koncertna kronika, *Naši razgledi*, 8. 12. 1962.

62 Prav tam. Glej tudi: Primož Kuret: Jesenski koncertni stenogrami, *Naši razgledi*, 7. 12. 1963.

63 Primož Kuret: Koncert zbora Slovenske filharmonije, *Delo*, 8. 3. 1963.

64 Prim. Primož Kuret: Dva Requiem, *Naši razgledi*, 7. 3. 1964.

razlikujejo od standardnih sporedov drugod. Večkrat so v celotni izbiri celo boljši, kdaj pa kdaj tudi morebiti ne tako dobri, kot bi želeli. Vendar smo popolnoma odvisni od razpoložljivega sporeda, ki ga dobimo od drugod.»⁶⁵ V svojih odzivih je nasproti nekaterim kritičnim pogledom večkrat navedel ugodne odzive poslušalcev in kritikov, zaradi česar naj ne bi bistveno spreminjali programske sheme.⁶⁶ Vedno znova pa je tožil nad problemi, ki jih prinaša organizacija koncertov tujih gostov, saj so bili pri tem popolnoma odvisni od posredovanja beograjske koncertne poslovalnice Jugokonzert, ki je edina razpolagala z devizami in bila zadolžena za kulturne stike s tujino.⁶⁷ Na kritike se je odzval tudi dirigent Samo Hubad, ki je menil, da bi bilo pri kritični presoji filharmoničnih koncertov potrebno nekoliko bolj upoštevati objektivne možnosti sestave orkestra, saj je le-ta zajemal glasbenike iz razmeroma zelo ozkega kroga.⁶⁸

Zdi se, da je bil Marijan Lipovšek v programski problematiki močno razdvojen in razpet med želje občinstva, javno kritiko in zmožnosti SF. Ob tem je potrebno poudariti, da se je SF vsa leta borila s finančnim zlomom, izgube, ki je v letu 1958 znašala kar okrog 8.000.000 din, pa jim je je iz leta v leto ni uspelo dokončno pokriti.⁶⁹ Iz finančnih poročil je razvidno, da državna subvencija iz proračuna nikakor ni zadostovala za kritje stroškov delovanja SF. Hkrati naj bi SF sama krila tudi stroške prepotrebne obnove dotrajane zgradbe, kar so zaradi finančne stiske iz leta v leto prelagali. Uprava se je s finančnimi problemi borila na različne načine: del dohodkov so pridobili z oddajanjem dvorane in instrumentov, velik prihodek so predstavljala snemanja glasbenih del, ves čas pa so se trudili s pridobivanjem večjega števila poslušalcev, tudi s pomočjo tolikokrat obravnavane programske sheme, ki so jo močno prilagajali željam poslušalcev.

Ob neokrnjeni osnovni dejavnosti, prirejanju koncertov in gostovanj, je SF edina v državi uvrstila v svoj redni delovni plan snemanja glasbenih del. To je seveda predstavljalo dodatne in posebne obremenitve umetniških ansamblov, zlasti orkestra in administrativnega osebja, ki pa so jih prevzeli z namenom ustvarjanja višjih dohodkov zavoda in hkrati širjenja jugoslovanske glasbe po radiu. Ustvarili so bogat glasbeni arhiv in posnetke prodajali zainteresiranim jugoslovanskim radijskim postajam. SF je imela pogodbo z Zvezo skladateljev Jugoslavije za snemanje del jugoslovanskih avtorjev in dovoljenje za komercialno uporabo posnetkov.⁷⁰ V prvih sezonah so snemali le tista dela jugoslovanskih avtorjev, ki so jih imeli tudi sicer na koncertnem programu, od leta 1958 dalje pa so sporazumno z Zvezo snemali po vnaprej določenem načrtu in s predhodno zagotovitvijo uspešnega odkupa posnetkov. To je povzročilo večje število vaj, saj

⁶⁵ Marijan Lipovšek: Pripombe k programski politiki Slovenske filharmonije, *Koncertni list*, XII/7.

⁶⁶ Glej *Koncertni list*, XIII/1, str. 1, XII/7, str. 115, XII/1, str. 2.

⁶⁷ Glej Zaključni račun SF za leto 1961, Poslovno poročilo.

⁶⁸ France Novak: Program Slovenske filharmonije, *Delo*, 13. 9. 1963.

⁶⁹ Glej Zaključni račun SF za leto 1958.

⁷⁰ Glej Zaključni račun SF za leto 1956.

so snemali skoraj izključno nova dela in obenem dosegli širši izbor jugoslovanskih del ter večji komercialni rezultat.

Tabela 1, Število posnetih skladb

	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64
Št. posnetih skladb	22	27	27	27	23	17	18	12
Slovenske skladbe	17	13	16	15	16	15	16	9
Tuje skladbe	5	14	11	12	7	2	2	3

V osmih letih so posneli 173 skladb, od tega je bilo 56 tujih in 117 slovenskih. Najpogosteje izvajana in snemana slovenska avtorja sta bila Marjan Kozina in Lucijan Marija Škerjanc s po osmimi posnetimi deli, s petimi pa jima sledijo Danilo Švara, Slavko Osterc, Marijan Lipovšek, Primož Ramovš, Matija Bravničar, Pavle Merku in Ivo Petrić.

Glede izvajanja slovenskih del je Lipovšek večkrat poudaril, da je to ena od prvenstvenih nalog SF in da so izvedli vse, kar je bilo na koncertnem odru vredno izvesti.⁷¹

SF je opravila pomembno nalogo tudi z izvajanjem slovenskih glasbenih del na gostovanjih v tujini. V prvih letih Lipovškovega vodenja SF so nadvse uspešno gostovali po italijanskih mestih in v Švici, kasneje pa so se preusmerili v jugoslovanski trg, ki naj bi imel prednost pred tujino ter večji pomen za SF in slovensko glasbo. Poseben dogodek je predstavljalo vsakoletno gostovanje v Celovcu, ki je potekalo v okviru kulturne izmenjave med Koroško in LR Slovenijo. Celovski koncert je imel obenem politični pridih, saj so s slovenskimi glasbeniki vedno potovali še nekateri predstavniki slovenske vlade. Koncerta in slovesnega sprejema so se udeležili tudi koroški politiki, med njimi celo deželni glavar. Celovski koncertni program je vedno obsegal eno slovensko in dve slovanski glasbeni deli, kritike pa so bile brez izjeme navdušujoče in polne hvale. Enako velja za kritike gostovanj po Italiji, Švici in Jugoslaviji. Le-teh se je verjetno najbolj veselil direktor Lipovšek, ki je svoje glasbenike na gostovanjih tudi spremljal. Z orkestrom so pogosto odpotovali še perspektivni mladi solisti, med katerimi so se zelo uspešno predstavili Dubravka Tomšič, Aci Bertonec, Rok Klopčič, Dejan Bravničar idr.

Mladim slovenskim solistom, dirigentom in komponistom je SF omogočala nastope s svojim orkestrom na koncertih mladih glasbenikov, ki so jih organizirali večkrat letno, slovenska kritika pa je te možnosti toplo pozdravljala. Lipovšek je sodelovanje spodbujal in hkrati obžaloval, da se občinstvo ob napovedanih

⁷¹ Glej Zaključni račun SF za leto 1959.

nastopih mladih talentov ni odzivalo v večjem številu, ter dejal, da gre za »nepopravljivo moralno škodo, ki jo taka indolenca dela mlademu, stremečemu človeku. Ob vedno plitvejšem duševnem življenju to sicer ni čudno, je pa izredno pomembno in kaj slabo spričevalo za to, kako vodimo mladino.«⁷²

Tabela 2, Slovenska dela, ki jih je orkester SF izvedel v tujini⁷³

1956/5 7	Italija	S. Osterc: <i>Klasična uvertura</i> K. Pahor: <i>Istrijanka</i>
1957/5 8	Avstrija	L. M. Škerjanc: <i>Koncert za klavir in orkester</i>
1959/6 0	Gostovanje po bivših republikah Jugoslavije Avstrija	P. Ramovš: <i>Simfonieta</i>
1960/6 1	Avstrija	L. M. Škerjanc: <i>Koncert za violino in orkester</i>
1961/6 2	Hrvaška	M. Lipovšek: <i>Druga suita za godala</i> P. Merku: <i>Concertino za mali orkester</i>
1962/6 3	Švica, Avstrija Hrvaška	P. Ramovš: <i>Musique funebre</i> P. Merku: <i>Metamorfoze</i> A. Srebotnjak: <i>Monologi</i>
1963/6 4	Srbija, Hrvaška Avstrija Italija	S. Osterc: <i>Mati</i> (simf. pesnitev) U. Krek: <i>Koncert za violino in orkester</i> M. Lipovšek: <i>Druga suita za godala</i>

SF je vsako leto priredila večje število koncertov, namenjenih slovenski mladini, ki jih je z izjemo dveh sezon (1961/62 in 1962/63)⁷⁴ tudi sama organizirala. Glavni namen koncertov je bil navdušiti mladino za simfonično glasbo in povečati število mladih abonentov SF. Dirigent Bogo Leskovic je menil, da naj bi bili filharmonični koncerti družaben dogodek prve vrste, vsak koncert pa mala senzacija, ki bi mladega človeka pritegnila k poslušanju velikih umetnin. Vsebina vzgoje na mladinskih koncertih naj bi bila tako »senzacija notranjega poteka glasbe [...] Najti moramo namreč vse prijeme, ki prikažejo mlademu človeku, koliko razburljivih zanimivosti mu poleg primarnega užitka poslušanja nudi tudi z intelektualne strani glasbeni potek mojstrske skladbe.«⁷⁵

Kljub številnim uspehom in jasnemu napredku SF pa je bil Lipovšek na svojem delovnem mestu vedno bolj razočaran in nezadovoljen. Počutil se je pozabljenega od tistih, ki so ga na direktorsko mesto postavili. Ob stalnih in utemeljenih prošnjah za povečanje državne subvencije, ki so razvidne iz poročil zaključnih računov SF, je bil zelo nezadovoljen tudi s svojim honorarjem, ki po njegovem mnenju ni bil vreden njegovih žrtev in dela. V zadnji sezoni naj bi s svojo višino

⁷² O sporedih letošnje sezone, *Koncertni list*, leto IX, št. 10.

⁷³ Dodana so tudi gostovanja po bivših republikah Jugoslavije.

⁷⁴ Dve sezoni je koncerte za mladino organiziralo Društvo glasbenih umetnikov Slovenije.

⁷⁵ Pavel Mihelčič: Senzacija notranjega poteka glasbe, *Mladina*, 7. 12. 1963.

honorarja padel celo med najnižje plačane zaposlene v SF, kar naj bi v kolektivu spodbijalo njegovo kredibilnost in ugled. Na Oddelek za družbene službe OLO Ljubljana je že 20. aprila 1962 vložil pritožbo, a nanjo ni dobil odgovora. Junija oz. najkasneje 1. julija 1964 je Lipovšek napisal prvo odpoved delovnega mesta, v kateri na kratko pojasnjuje vzroke odpovedi. Navaja nepremostljive ovire pri financiranju, prostorsko neurejenost, ki mu je povzročala čedalje večjo živčno obremenitev in nestrinjanje s honorarjem. Sklepam, da Lipovšek te odpovedi ni oddal, saj je v začetku novembra napisal novo, v kateri je zelo natančno predstavil njene vzroke, navedel pa tudi nekatera dejstva o razvoju SF v času njegovega vodenja. Menil je, da so kljub nehomogenim kadrom, težavam notranje razkrojenosti, nizki kvaliteti umetniške ravni in v težkih materialnih pogojih postopno rešili marsikatero težavo, dvignili nivo medosebnih odnosov in dosegli razmeroma dobre uspehe. Poudaril je prizadevanje za prijateljsko sodelovanje s sorodnimi ustanovami in izpostavil uspešna prizadevanja za družbeno samoupravljanje ustanove. Glede na neodzivnost pristojnih služb in vse navedene razloge se je Lipovšek razžaljen in po lastnih besedah nezaželen ob koncu leta 1964 umaknil z mesta direktorja SF.

Na začetku svojega mandata je Lipovšek kratko in jedrnato označil namen SF ter hkrati smer, ki se je bo držal pri svojem delu: *»Glavni cilj SF je zadovoljiti s kvalitetnimi koncertnimi prireditvami občinstvo našega kulturnega kroga, ne da bi pri tem zanemarili najvišje umetniške in vzgojne naloge. Biti moramo čim bolj uspešni posredniki med poslušalci in med glasbeno tvornostjo pretekle in sedanje dobe, pri čemer se moramo tudi za slovensko glasbeno tvornost boriti, da dobi tisto priznanje, ki ji gre.«*⁷⁶ Lipovšek je ves čas vodenja SF sledil zastavljenim ciljem, svoje moči pa usmeril zlasti v popularizacijo klasične glasbene umetnosti, vzgojo mladih ter postopen kvalitativni razvoj orkestra in zbora. Kljub velikim finančnim problemom je svojim glasbenikom omogočil sodelovanje z domačimi in tujimi vrhunskimi dirigenti in solisti ter številna gostovanja, ki so jim dvigala samozavest in potrjevala njihove visoke izvajalske sposobnosti. Na svoje osemletno vodenje SF je Marijan Lipovšek deset let kasneje gledal z zadoščenjem, saj je bil prepričan, da je orkester zaradi profesionalno poustvarjalnega poleta rasel hkrati z vse zahtevnejšim repertoarjem.⁷⁷ V SF je vsekakor pustil svoj pečat, na katerega je bil lahko upravičeno ponosen, boleče polemike o začrtani programski shemi pa se danes zde kot dobronamerne težnje k nadaljnjemu razvoju slovenske koncertne dejavnosti.

⁷⁶ Neznana publikacija; članek je ohranjen v Glasbeni zbirki, NUK Ljubljana, Lipovšek, M., *Dokumenti, življenjepisi, ikonografija*. Podobno stališče je Lipovšek izrazil tudi v: Prepričan sem, da bo šlo, *Slovenski poročevalec*, 22. 9. 1956.

⁷⁷ Janez Zadnikar: Portreti Prešernovih nagajencev, *Delo*, 9. 2. 1974.

MARIJAN LIPOVŠEK, DIRECTOR OF THE SLOVENIAN PHILHARMONIC

Summary

Marijan Lipovšek took the post of the manager of the Slovenian Philharmonic in the autumn of 1956. He worked as a part-time director for eight years. In addition to his regular work at the Academy of Music in Ljubljana, concert performances, composing, and other tasks, he had to cope with severe problems of organisation and financing throughout his work as artistic director. In preparing the programme scheme, he followed the principle of compromise, taking into regard both the interests of the audiences and the capabilities of the musicians. Besides, he had to consider financial aspects and the duty to include Slovenian compositions, which were also recorded and some of them performed at guest performances abroad. His wish was to bring the music to the general public, therefore he organized many concerts throughout Slovenia. Collaboration with numerous Slovenian and foreign conductors and soloists, successful appearances in other Yugoslav republics, in Italy, Switzerland and Austria marked the period of his directorship of the Slovenian Philharmonic. These appearances attracted the attention of critics and were awarded with excellent reviews.